

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Incllyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
proprietary Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt IX. Lucius a tertius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

quoscunque hæreticos esse excommunicatos, instar prævia monitionis est. Nec obstat secundum augmentum ipsius difficultatis; nã etsi hæreticus per hæresim segregatus ac exclusus ab Ecclesiæ gremio sit, tamen per excommunicationem fortius, & magis separatur, si quidem privatur communione externa fidelium, ut docuit D. Thomas 2. 2. q. 10. art. 9. Hodie autem etiam post extravagantem *Ad evitanda*, Martini V. ut hæretici vitentur sufficit quod hæretici declarati sint absque denunciatione censura, quia secundum jus, & communem fidelium existimationem, eo ipso quod aliquis hæreticus est, habetur etiam ipso facto præcisus, & excommunicatus, quia notissimū est, excommunicationem juris non separari ab hæresi. Nec obstat secunda difficultas; nam cum filii in sepulchris parentum tantum usum ex beneficio ecclesiæ, non verò dominium aut possessionem habeant, l. si sepulchrum, Cod. de religiosis, l.

offa, ff. cod. & talis usus consistat tantum in mortui illatione, ex Ecclesiæ concessione, non possunt, qui per hæresim extra Ecclesiam sunt, ratione ipsius usus sepeliri in sepulchris majorum, cum ipsa gratia, seu privilegio Ecclesiæ reddantur indigni, l. 1. Cod. Theodos. & Justin. de hæreticis, ibi: Privilegia, quæ contemplatione religionis indulta sunt. Catholice tantum legis observatoribus prodesse oportere; hæreticos autem, atque schismaticos, ab his privilegiis alienos esse debere. Iustinianus in novel. 109. cap. 1. ibi: Nec justum esse æqualibus cum orthodoxis hæreticos dignos fieri privilegiis. Quare cum hoc jus sepulture totum ex auctoritate Ecclesiæ proveniat, potest Ecclesia ob crimen hæresis hæreticos privare usu sepulchri familiaris, seu hæreditarii, non obstante dicta lege 9. Cod. hoc titul. ut probat Spondanus de cæmeteriis, supr. a.

CAPVT IX.

Lucius ^a tertius.

AD abolendam diversarum hæresum pravitatem, quæ in plerisque mundi partibus modernis cœpit temporibus pullulare, vigor debet Ecclesiasticus excitari, cui nimirum Imperialis fortitudinis suffragante potentiâ, & hæreticorum pravitas in ipsi falsitatis suæ conatibus elidatur, & catholice simplicitas veritatis in Ecclesia sancta resplendens, eam ubique demonstret ab omni execratione falsorum dogmatum expiatam. Ideoque charissimi filii nostri Federici Illustris Romanorum Imperatoris semper Augusti ^b præsentia pariter, & vigore suffulti, de communi consilio fratrum nostrorum, nec non aliorum Patriarcharum, Archiepiscoporum, multorumque Principum, qui de diversis partibus Imperii convenerunt contra ipsos hæreticos, quibus diversa capitula diversarum indidit professio falsitatum, præsentis decreti generali sanctione confurgimus, & omnem hæresim, quocunque nomine conferatur, per hujus constitutionis seriem, auctoritate Apostolica condemnamus. In primis ^c Catharos, & Paterinos, & eos, qui se Humiliatos vel ^d Pauperes de Lugduno falso nomine mentiuntur: Passaginos, & Iophepinos ^e Arnaldistas perpetuò decernimus anathemati subjacere. Et quoniam nonnulli sub specie pietatis virtutem ejus, juxta quod ait ^f Apostolus, denegantes, auctoritatem sibi vindicant prædicandi, cum idem Apostolus dicat: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur: omnes, qui vel prohibiti, vel non missi, præter auctoritatem ab Apostolica Sede, vel ab Episcopo loci susceptam, publicè, vel privatè ^g prædicare præsumperint; & universos, qui de sacramento corporis & sanguinis Domini Jesu Christi, vel de baptisate, seu peccatorum remissione, aut de matrimonio, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis aliter sentire, aut docere non metuunt, quam sacro sancta Romana Ecclesia prædicat, & observat; & generaliter quoscunque eadem Romana Ecclesia vel singuli Episcopi per diocesese suas cum consilio clericorum; vel clerici Episcopi sede ^h vacante cum consilio, si oportuerit, vicinorum Episcoporum hæreticos judicaverint, pari vinculo perpetui anathematis innodamus. Receptatores, & ⁱ defensores eorū, cunctosq; pariter, qui prædictis hæreticis ad fovendā in eis hæresis pravitatē, patrocinium præstiterint aliquid, vel favorem, sive consolati, sive credentes, sive perfecti, seu quibuscunq; superstitionis nominibus nuncupentur, simili decernimus subjacere sententiæ. Quia verò peccatis exigentibus quandoq; contingit, ut ecclesiastica severitas disciplinæ ab iis, qui virtutē ejus non intelligunt condemnentur: præsentis nihilominus ordinatione sancimus, ut qui manifestè fuerint in supradictis erroribus deprehensi, si clericus est, vel cui jus liber religionis obūbratione fucatus, totius ecclesiastici ordinis prærogativā nudetur, & sic omni pariter officio, & beneficio ecclesiastico spoliatus, sæcularis relinquatur arbitrio potestatis, animadversione debitā puniendus, nisi ^j continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicæ unitatem sponte recurrere, & errorem suum ad arbitrium Episcopi regionis publicè consenserint ^k abjurare, &

& satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, quem aliquâ prædictarum peccatum notoriâ, vel privatâ culpâ resperferit, nisi, pro ut dictum est, abjuratâ hæresi, & satisfactione exhibitâ, confestim ad fidem confugerit orthodoxam, sæcularis iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem. Qui verò inventi fuerint sola Ecclesiæ suspitione notabiles, nisi ad arbitrium Episcopi juxta considerationem suspitionis, qualitatemque personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, simili sententiâ ¹ subiacebunt. Illos autem, qui post abjuratorem erroris, vel postquam se, ut diximus, proprii Antistitis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, sæculari iudicio sine ulla penitus audientia decernimus ^m relinquendos, bonis damnatorum clericorum Ecclesiis, quibus deserviebant, secundum sanctiones legitimas applicandis. Sanè prædictam excommunicationis sententiâ, cui omnes præcipimus hæreticos subiacere, ab omnibus Patriarchis, & Archiepiscopis, in præcipuis festivitibus, & quoties solennitates habuerint, vel quamlibet occasionem, ad gloriam Dei, & repræhensionem hæreticæ pravitatis, decernimus innovari, auctoritate Apostolicâ statuente, ut si quis de ordine Episcoporum negligens in his fuerit, vel desidiosus inventus, per triennale spatium ab Episcopali habeatur dignitate, & administratione suspensus. Ad hæc de Episcopali consilio, & suggestionem culminis Imperialis, & Principum ejus adjecimus, ut quilibet Archiepiscopus, & Episcopus per se, vel Archidiaconum suum, aut per alias honestas, idoneasque personas, bis vel semel ⁿ in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres, vel plures boni testimonii viros, vel etiam si expedire videbitur, totam viciniam jurare compellat: quod si quis ibidem hæreticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula cœlebantes, seu à communi conversatione fidelium vita, & moribus dissidentes, eos Episcopo, vel Archidiacono studeat indicare. Episcopus autem, seu Archidiaconus ad præsentiam suam convocet accusatos, qui nisi se ad eorum arbitrium juxta patriæ consuetudinem ab objecto reatu purgaverint, vel si post purgationem exhibitam, in pristinam fuerint relapsi perfidiam, Episcoporum iudicio puniantur. Si qui verò ex eis jurationem superstitione damnabili respuentes, jurare fortè noluerint, ex hoc ipso hæretici judicentur, & pœnis, quæ prænominatæ sunt, percellantur. Statuimus insuper, ut Comites, Barones, Rectores, Consules civitatum, & aliorum locorum, juxta commonitionem Archiepiscoporum, & Episcoporum, præstito corporaliter juramento ^o promittant, quod in omnibus prædictis fortiter, & efficaciter, cum ab eis fuerint exinde requisiti, Ecclesiam contra hæreticos, & eorum complices adjuvabunt, & studebunt bonâ fide juxta officium, & posse suum Ecclesiastica simul, & Imperialia statuta, circa ea, quæ diximus, executioni mandari. Si verò id observare noluerint, honore, quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumantur, nihilominus excommunicatione ligandi, & terræ ipsorum interdicti sententiæ supponantur. Civitas autem, quæ his decretalibus institutis duxerit resistendum, vel contra commonitionem Episcopi punire neglexerit resistentes, aliarum careat commercio civitatum, & Episcopali se noverit dignitate privandam. Omnes etiam fautores hæreticorum, tanquam perpetuâ infamiâ condemnatos, ab advocacione, & testimonio, & aliis publicis officiis decernimus repellendos: si qui verò fuerint, qui à lege diœcesanæ jurisdictionis exempti, soli subiaceant Sedis Apostolicæ potestati, nihilominus in iis, quæ superius sunt contra hæreticos statuta Archiepiscoporum, vel Episcoporum iudicium subeant, & in eis in hac parte tanquam à Sede Apostolica ^p delegatis pareant, non obstantibus libertatis suæ privilegiis.

NOTÆ.

^a **L**ucius III.) Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. final. nullibi tamen exprimitur, an alicui Prælato præsentem direxisset constitutionem: & credo eam pro omnibus regionibus, ubi tunc hæreses vigebant, ac pullulabant edidisse, eamque fecisse Veronæ, ubi convenerat anno 1185. ipse Pontifex, Fridericus Imperator, & alii Ecclesiarum Prælati, non quia ibi Concilium celebrarent, ut aliqui putarunt, cum tantum conventum ibi haberent pro quorundam negotiorum expeditione, ut refert Baronius ante D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

no 1185. & ni fallor tunc ex consilio dictorum Prælatorum, & favente Imperatore Lucius edidit præsentem constitutionem, cujus alia pars inferitur in c. præterea, de jure patron. ut jam notavi ibi.

^b **Præsentia.**) Quia ipse Fridericus Imperator anno 31. sui Imperii convenerat cum ipso Pontifice Veronæ, ut refert Baronius ubi supra.

^c **Catharos, & Patarenos.**) De quibus egi superiori textu.

^d **Pauperes de Lugduno.**) Qui ceperunt temporibus Alexandri III. anno ferè 1160. seu 1170. qui etiam dicuntur Waldenses, à quodam Waldone civè Lugdonensi, qui facultatibus

Q 3 in

in pauperes distribuitis, arroganter prædicatoris officium usurpavit; & cum esset ignarus, ipse multipliciter erravit, & alios errare fecit, ut referunt Gualterus *secul. 12. cap. 15. Pratecolus lib. 15. de hereticis, verbo Pauperes de Lugduno, num. 13. Anas Silvius lib. de origine Bohemorum, cap. 35. Guido Carmelita anno Domini 1170. Abbas Urspergensis in chron. Trithemius in chron. anno 1170. à quo dicitur Lugdunensi appellati sunt Pauperes de Lugduno, ut probat Penna ad Eymericum 2. part. Directorii, comment. 39. quorum errores, & perditissima dogmata referunt Genebrardus, & Silvius supra, Salelles tom. 2. de materiis tribunal. s. Inquisitionis, lib. 3. cap. 14. regul. 167. Eorum hereses damnatae fuerunt in Synodo Romana, & in Concilio Lateran. sub Alexandro III. celebrato, ut jam notavi in cap. final. de Relig. dom.*

2. e Arnaldistas.) Arnaldus genere Brixianus, cum aliquot annis in Galliis litterarum studii operam dedisset, anno 1139. Brixiam reversus, se religiosum professus est: cumque eloquentia non parum valeret, novas, pravasque opiniones in Ecclesia seminavit, negans monachos clericosque, aut Episcopos aliquid proprii habere posse, omniaque Principum esse asserens. Quare cum Ecclesiam Brixianam turbaret, ab ejus urbis Episcopo accusatus fuit in Concilio Later. ubi condemnatus, ex Italia egredi jussus fuit: sed postea in Italiam reversus, Romæ tumultum suscitavit, ut Senatores à Magistratibus creati à Pontifice recederent: quare ab urbe expulsus, tandem Romæ combustus fuit, & ejus cineres in Tiberim sparsi, ut referunt Otho Frisingensis lib. 2. cap. 20. Baronius anno 1155. Salelles *dict. lib. 3. cap. 14. regul. 269. num. 89. Panciroli lib. 2. variar. cap. 178. De eo D. Bernardus epist. 296. ita scribit: Arnaldus de Brixia, cujus conversatio mala, & doctrina venenum; cui caput columbe, cauda scorpionis est; quem Brixia evomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominatur, Italia non vult accipere, fertur esse vociferum: videte queso ne vestra auctoritate plus noceat. Ab ipso Arnaldo ejus sectatores Arnaldistas dicti sunt, ut probat Theophilus Raynaud.*

f Apostolus.) Ad Romanos cap. 10. Eo sensu Gregorius Turon. lib. 2. histor. cap. 23. scripsit illud: Sine heresi accipi non potest, ut in Ecclesia non obediat sacerdoti Dei, cui ad pascendum oves commissæ sunt & ille se ingerat potestati, cui nec ab hominibus, nec à Deo aliquid est commissum.

3. g Predicare.) Ut dicemus infra in cap. 12.

h Sede vacante.) Non quia Episcopi, aut clerici Sede vacante, facultatem habeant definiendi dubia circa fidem, aut discernendi falsam à vera doctrina: quia hoc tantum ad Pontificem, seu Concilium generale spectat, cap. quotiens, 24. quest. 1. cap. majores, de Baptismo; sed cum aliqui errant in his, quæ jam definita sunt per Ecclesiam, possunt Episcopi eos hereticos declarare, ac in eos animadvertere: quo modo verba hæc accipiunt Anania & Penna in presenti Albertinus de agnoscend. assert. quest. 8. num. 5. & facit textus in cap. super quibusdam, s. 1. de V. S.

i Defensores.) De quibus plura adducemus infra in cap. 13. s. credentes.

4. j Continuus.) Quando tamen dicatur hereticus continuus poenitens, non constat apud Interpretes, ut videre est apud Barbosa in presenti, Carenam de offic. inquisit. part. 2. tit. 2. s. 2. Sebastian. à Salelles tom. 3. de materiis Tribunal. s. Inquisit. lib. 5. cap. 5. regul. 385. Illud certum est, non solum ad-

mittendum esse ad reconciliatorem hereticum, qui primò interrogatus in judicio confessus fuit errorem suum cum signis veræ poenitentiae; verum & cum, qui in quocunque statu processus errorem fatetur, etiam in ipsa tortura, vel postea, ut docuerunt Carena, & Salelles supra, Penna ad Eymericum 3. part. Director. comment. 4. Grillandus de heretic. quest. 5. n. 2. Farinac. de heres. quest. 193. s. 1. à num. 27. Soula lib. 2. aphorism. Inquisit. cap. 44. num. 7. Diana part. 4. tract. 7. resol. 24. Transmiera de polygam. lib. 3. quest. 15. & cavetur expressè in Instruct. 12. Hispal. immò et si post sententiam mortis ipsi reo intimatam, privatum in suo carcere, vel in ipsa hora, dum adducitur ad locum, ubi sententia ipsa publicè recitanda est, poeniteat, admittendus est ad reconciliatorem, ut docent in presenti, & infra in cap. excommunicamus, Cardinalis, Joannes Andreas, Abbas, & Ananias, Sylvester in summa, verbo heresit, Penna *dict. comment. 42. num. 175. Farinac. dict. quest. 143. s. 2. n. 56. Diana dicta resol. 24. Salelles, & Carena supra, Transmiera ubi proxime, qui testatur de hac praxi omnium Tribunalium. Unde hæc verba continuo, & confessim, hujus textus, ipsi accipiunt, hoc est post sententiam, antequam tradatur brachio seculari: quæ praxis ut pia sequenda est, et si presenti constitutioni minus conformi videatur, cum expressè Lucius in presenti agat de reo poenitente continuo, & confessim post deprehensionem erroris, videlicet statim ac apprehensus est in ipsa heresi, ac carceri mancipatus, nec non ad iudicium adductus; dictio enim confessim, significat cum primum iudicis copia haberi potest, l. 2. s. confessim, ff. ad Trebel. Barbosa de dictionibus, dict. 65. & 68. Sed quia juxta benignitatem, & pietatem aliquam moram admittunt dictiones hæc continuo, & confessim, ut ex aliis docet ipse Barbosa, ideo in Tribunalibus S. Inquisitionis receptum est, ut continuo dicatur poenitere etiam qui post sententiam publicè recitam poenitet: pro qua praxi facit textus in cap. excommunicamus 15. s. 1. hoc titul. ubi ita generaliter cavetur: Si qui autem de predictis, postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad condignam poenitentiam agenda, in perpetuo carcere detrahantur. Ubi nullà facta distinctione temporis intra quod hereticus errorem suum fatetur, ad poenitentiam admittitur. Immo & postquam hereticus iudicè seculari relaxatus est, & in ipso loco supplicii reperitur, si errorem suum agnoscens poenitentiam petierit, admittendus est ad reconciliatorem, ut probant Penna, Farinacius, Transmiera, & Salelles ubi proxime: crederem tamen, hanc benignam sententiam sequendam esse, cum ipse reus magna, & vera contritionis signa dedit, alias cum potius metu mortis imminentis converti credatur, rectius facient Inquisitores, si sententiam exequi mādaverint. Vide ante instructiones 11. & 44.*

k Abjurare.) Ad quam abjuratorem omnes heretici tenentur, alias nisi abjuratis propriis erroribus, Ecclesia reconciliari nequeunt, cap. si quis 42. cap. in Ecclesia 68. 1. quest. 1. cap. si quis 8. cap. saluberrimum, cap. donatum 1. quest. 7. plura Ant. August. in epist. lib. 11. tit. 70. & probant in can. 22. Concil. Illiber. ubi de origine & formâ hujus abjuratorem egi. De ejus differentiis, ac requisitis latè egerunt Eymericus in 3. part. Directorii, ubi Peña comment. 37. Soula lib. 2. aphor. Inquisit. cap. 40. Carena de offic. Inquisit. part. 3. titul. 11. Salelles de materiis Tribunal. s. Inquisit. lib. 5. cap. 3.

cap. 3 per totum, Simancas de Catholicis, tit. 11. & in Eucharid. tit. 53. Illud non omitam, olim hereticos post abjuratorem suorum errorum ungi confuuisse sacro chrismate in fonte, oculis, naribus, ore, & auribus, ut ex Concil. Constantinop. 1. probat Menardus in notis ad libr. sacram D. Gregorii fol. 113. Hæc abjuratio heresis libello oblato omnibus hæreticis semper injuncta fuit; alii qui vero, ut Novatiani, ultra abjuratorem, per chrismatis unctionem recipiebantur. Synodus Nicæna 1. can. 8. & Nicæna 2. can. 7. quia Novatiani Episcopi à se baptizatis manus non imponebant, nec chrisma conferebant; unde eos objurant Pacianus epist. 3. ad Synop. his verbis: *Vestre plebi unde spiritus, quam non consignat anticus sacerdos Theodoretus lib. 3. heretic. fabul. cap. 5. ubi: his quos baptizant, sanctissimum chrisma non præbent: quapropter eos, qui ex hac heresi corpori Ecclesie conjunguntur, laudatissimi PP. nunquam præceperunt.* Unde illis hereticis, & similibus ad Catholicam fidem redeuntibus tribuendum censuit Ecclesia sacramentum, quod omnifum fuerat ob heresim. Syriacus Pontif. in epist. ad Himerium, cap. 1. ubi agens de Arrianis ait: *Quos nos cum Novatianis, aliisque hereticis, sicut in synodo constitutum est, per invocationem solam septiformis spiritus, Episcopalis manus impositione Catholicorum convenimus sociamus; quod etiam totus Oriens, Occidensque custodit.* Concil. Arelat. 1. can. 1. ubi cavetur: *Ve hereticis, qui in Trinitate baptizati sunt, ab heresi redeuntibus, manus tantum imponatur, ut accipiant spiritum sanctum.* Idem omnino decreverunt Innocent. I. de Novatianis, & Montenibus in epist. ad Victricium: & Leo I. in epist. ad Rusticum, & in Concil. Arelat. 2. habito anno 452. ita cavetur in canone 19. *Bonofiacos autem ex eodem errore venientes, quos sicut Arrianos baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrismate, & manus impositione in Ecclesia recipi sufficiat.* Et in Synodo Atracensis 1. anni 441. can. 1. ita legitur: *Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderant, si desit Episcopus, à Presbyteris cum chrismate & benedictione consignari placuit.* Concilium Epaun. can. 16. *Presbyteris propter salutem animarum, quam in cunctis optamus desperatis, & decumbentibus hereticis si conversionem subitam perant, chrismate permittimus subvenire: quod omnibus conversuris, si facti sunt, ab Episcopo expetendum.* Alii verò heretici, qui Confirmationis sacramentum agnoscebant, tantum per poenitentiam communioni restituebantur. Gregor. Magnus lib. 9. regestr. epist. 161. Illustrant P. Marcha in notis ad can. 2. Concil. Claramont. ubi hæc verba refert ex quadam veteri Græca collectione: *Nestorianos verò, & Eutybianistas oportet conscribere libellos, & heresim anathematizare, una cum Nestorio, Eutyche, Dioscoro, & Severo, & iis, qui similia sentiunt, & ceteras omnes hereses; & participes fieri sanctæ communionis.*

6. 1 Subjacebunt.) Cap. excommunicamus 13 §. qui autem, infra hoc titulo, ubi dicemus.

in Relinquendos.) Consonant caput Accusatus, in princip. & §. eum verò, & §. ille quoque, hoc tit. in 6. qui textus desumptus est ex Bulla Alexand. IV. quæ incipit: *Quod super*, quam refert Eymericus ad calcem Director. Inquisit. Concil. Narbon. can. 11. & ita relapsi, quamvis poenitentes, nullâ abjuratone factâ sunt omnino tradendi brachio seculari, ita ut recepto sacramento

Pœnitentia, prius strangulentur, & postea defuncti comburantur: si verò impœnitentes, & pertinaces persistant, vivi flammis tradantur: quam praxim communiter receptam probant Penna ad Eymericum, 3. part. Directorii, comment. 38. Scortiam select. theorem 36. n. 2. Farnac. de heresi quasi. 105. n. 4. Sanctarellus eod. tract. cap. 42. num. 17. Simancas de catholicis tit. 57. num. 16. in l. 1. tit. 3. num. 172. lib. 8. recopul. Decianus lib. 5. tract. crimin. cap. 16. n. 7. Cantera qq. crimin. de heretic. c. 1. n. 13. Delbene de offic. Inquisit. dubit. 161. cum seq. Suarez de fide disp. 23. sect. 2. Carena de offic. Inquisit. part. 2. tit. 2. §. 6. Castropalao tom. 1. oper. moral. tract. 4. disp. 6. punct. 2. num. 9. Souta in aphorism. Inquisit. lib. 2. cap. 45. Salalles. tom. 3. de mater. Tribun. sancti. Inquisit. lib. 5. c. 6. regul. 311. Ratio est, tum quia is, qui semel lapsus veniam obtinuit, & heresim abjuravit, & ad libertatem peccandi quadam confidentiâ abutitur, indignus est reconciliationis beneficio, nec ei parendum est, qui impunitatem veteris delicti non emendationi, sed consuetudini deputavit, l. 3. Cod. de Episcop. aud. junctis traditis à Gomezio l. 3. var. cap. 3. n. 60. Padilla in l. et anfigere, num. 47. Cod. de transact. Julio Claro in praxi §. ult. quest. 59. n. 9. tum etiam quia conversio heretici relapsi, qui semel inconstans fuit, nec præstitit id quod per abjuratorem promiserat, sed Ecclesiam decepit, præsumitur simulata, juxta regulam semel malus, de R. I. lib. 6. & quia Ecclesia, quæ ex præteritis præsumit circa futura, cap. scribam, de præsumpt. & corda non intuetur, minime admittendâ talem conversionem judicavit: docent & argumentis hereticorum satisfaciunt, quibus ipsi probare intendunt relapsis poenitentiam esse concedendam, D. Thomas 2. 2. quest. 11. art. 4. Castro l. 2. de justa heretic. punit. cap. 2. Simanc. de Catholicis Inquisit. tit. 57. num. 10. Licet autem relapsis venia non concedatur, ut mortè, aut relaxationem evitent; petentibus tamen poenitentiam quo ad salutem spiritualem Ecclesia non denegat, quia nemini claudit gremium, cap. dico 23. quest. 4. l. final. Cod. de summa Trinit. Covaruv. lib. 2. c. 10. num. final. Gamma de sacrament. præstand. quest. 1. n. 9. faciunt quæ de poenitentia lapsis præstanda, non verò communionem, adduxi in can. 1. Concil. Uliver. Et licet ultimo supplicio damnatis regulariter Eucharistia concedatur, Clement. unic. de poenit. & remiss. tamen generali consuetudine Inquisitionum Hispaniæ receptum est, ut his relapsis etiam poenitentibus sacramentum Eucharistiæ non ministraretur, ut testatur Carena ubi proximè.

Valde autem cavere, & attendere debent Inquisitores, an verè relapsus sit reus, ut ejus persona judici seculari relaxetur, nam alius est relapsus verè, qui scilicet apprehenditur in heresim abjuratam recidisse, de quo agitur in præfenti, & in cap. super eo, cap. accusatus, §. eum, hoc titulo in 6. quem explicant Manrique annal. Cisterc. anno 1214. cap. 3. num. 9. Becanus de fide cap. 15. quest. 9. Petr. Gregor. lib. 2. part. tit. 5. cap. 3. alius est relapsus præsumptus per juris interpretationem qui scilicet post abjuratâ vehementè heresis suspensionem, in ipsâ heresim incidit, de quo agitur in d. c. accusatus, in princip. & in §. ille quoque; nam eo casu ex heresi subsequuta deducit jus vehementè præsumptionem, scilicet in veritate præcessisse heresim, sed probationem defecisse, dicit. cap. accusatus, junctâ ejus integrâ, quæ extat in 1. part. direct. Inquisit. Inde deducitur, relapsum verè

Q4

vel

vel præsumptivè quoad juris effectum neminem esse, nisi præcedat abjuratio solennis, per quam Ecclesiæ reconciliatur reus, juxta præsentem textum, & in *dict. cap. accusatus*, & in *dict. cap. super eo*, ibi: *in abjuratam*; secundum quos effectus relapsus non tam tribuitur hæresi, quam abjuratori, per quam reconciliatus obligatur Ecclesiæ. Deinde infertur non esse quem relapsus, nisi relabatur in eandem hæresim abjuratam, nec satis esse in diversam relabi, ut constat ex hoc textu ibi in *ipsa, cap. super eo, cap. accusatus, §. eum, hoc titulo, lib. 6.* docent Castro de *justa hæretic. punit. cap. 2.* Simanc. de *Catholicis, tit. 5. num. 6.* Et licet abjurans aliquam hæresim censetur per consequens omnes hæreses abjurasse, quatenus connexæ sunt, *cap. excommunicamus 13. hoc titulo, juncto D. Thoma 2. 2. quest. 5. art. 5.* formaliter tamen, & expressè solum abjurat hæresim, quam exprimit, vel omnes, si generaliter, aut indefinitè abjuret. Oportet autem, ut quis dicatur relapsus, quod reincident in hæresim formaliter abjuratam, ut satis deducitur ex præsentem textu; quare consuetudine receptum est ad removendum omne dubium, ut omnes lapsi abjurent generaliter quamcunque hæresim, ut notarunt Salelles, & Carena ubi *suprà*. Adhuc in hac relapsorum parte praxi receptum vidi, ut quidam verus relapsus Curie sæculari non traderetur, quia in initio secundæ causæ Inquisitores more solito, & recepto in primis causis, polliciti fuerunt illi misericordiam consuetam, & receptam cum bonis pœnitentibus. Unde ipse confessus fuit relapsus, & ita reconciliatus, non verò judici sæculari traditus fuit. Similiter alius, qui confessus fuit in secundæ causæ, se objurasse formaliter in Inquisitione Eborensi Lusitanæ, & postea confessus fuit relapsus in secundæ causæ, quia non constabat de prima abjuratone, nisi per ejus confessionem, non fuit traditus judici sæculari. Etiam alius, cui injuncta fuit abjuratio de vehementi, cum postea in secundæ causæ confessus fuisset lapsus formaliter, non fuit traditus brachio sæculari, quia apparuit in priori causæ injustè abjuratorem de vehementi illi injunctam fuisse. Etiam me præfente, cum quidam post formalem abjuratorem, ut relapsus in idem delictum fuisset in carcerem detrusus, & confessus fuisset factum, sed negasset intentionem fuit torturæ suppositus; & cum ibi intentionem fateretur, ejus persona Judici sæculari tradita fuit.

n Semel in anno.) *Cap. excommunicamus, §. adicimus, infra hoc titulo, ubi dicemus.*

o Iuramento promittant.) *Cap. excommunicamus, §. moneantur infra hoc titulo, ubi illustrabimus.*

2. p *Delegatis.*) Unde deducitur non obstante quocumque exemptionis privilegio, posse Episcopum simul cum Inquisitoribus procedere contra religiosos cujuscumque Ordinis: & cum hæc potestas in religiosos sit delegata non poterit Vicarius Sede vacante hanc jurisdictionem exercere in religiosos exemptos, quia Capitulum vacante Sede non succedit in jurisdictionem delegatam, sed tantum ordinariam, ut resolvunt Farinacius de *hæresi quest. 186. num. 177.* Carena de *officio Inquist. part. 2. tit. 6. lib. 1. §. 3.* Diana *part. 8. tract. 4. resol. 37.*

COMMENTARIUM.

EX hac diffusa constitutione sequens assertio disputanda est: *Hæretici impenitentes, seu pertinaces in errore, et adendi sunt Curie sæculari, & si clerici sunt, prius degradantur, ac omnibus beneficiis privantur.* Probat eam textus in *cap. 1. cap. ut commissi, cap. penult. hoc titulo in 6. cap. excommunicamus 15. infra hoc titulo.* Illustrant ultra congestos in præfenti à Barbofa Petrus Gregor. *lib. 2. partit. tit. 6. cap. 8. & de beneficiis cap. 26.* Eymericus *2. p. directorii, quest. 4.* Farinacius de *hæresi quest. 196. n. 2.* Carena de *offic. Inquist. part. 2. tit. 6. §. 3.* Decianus *lib. 3. tract. crimin. cap. 55.* Simanc. de *Catholicis tit. 48. num. 6.* Jul. Clarus *lib. 5. sent. §. hæresis, D. Thomas 2. 2. quest. 11. art. 4.* Pater Suarez de *fide disp. 23. sect. 2. num. 3.* Castro *pala. tom. 1. oper. moral. tract. 4. disp. 5. punct. 2.* Salelles *3. part. de materiis Tribun. sanctæ Inquisitionis, lib. 5. cap. 6. regul. 303.*

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita infurgo: Errantis penam tantum esse doceri, dixit Plato, & docuerunt Seneca in *Tragediæ* ibi:

Quis nomen unquam sceleris errori dedit?

Et de ira *lib. 14.* Non est prudentis errantes odisse, alioquin ipse sibi odio erit. Marcus Antoninus *lib. 14.* Si potes, meliora doce: si non potes memento in hoc tibi lenitatem datam: ipsi Dei lenes sunt talibus. D. Chrysostomus *epist. 4. ad Ephesios, vers. 17.* ibi: *Eum qui ignorat, nec malo affici, nec accusari oportet, sed equum est, ut discat, quæ ignorat.* Quod præcipue procedit circa religionem, quæ suadenda est, non imponenda Tertul. *ad Scapula. Hoc ad irreligiositatis elogium concurrat, adimere libertatem religionis, & interdiceret opinionem divinitatis, ut non liceat mihi colere quem velim, sed cogar colere quem nolim. Atque adeo & Aegyptus permittitur tam vane superstitionis potestas, avibus, & bestiis consecrandi, & capite damnandi, qui aliquem hujusmodi Deum occiderit.* Valentinianus laudante Ammiano Marcell. *lib. 30. ibi:* Nec quemquam inquietavit, nec ut hoc coleretur, imperavit: nec interdicitis minacibus subjectorum cervicem ad id, quod ipse coluit, inclinabat, sed intemeratas reliquit has partes, ut reperit. Sic Lactantius *lib. 5. insit. cap. 20. & 21. ait:* Cogit religionem non posse, & verbis, non verberibus constitui; nec quicquam esse tam voluntarium, quam religionem, & Christianos non esse Aegyptios peiores. Plura adduxi in *cap. scit. de Iudeis.* Et si hoc generaliter in quacumque religione amplectenda, & retinenda procedit, multo justius, & facilius in nostra vera fide Catholica, ad quam recipiendam noluit Christus Dominus neminem hujus vitæ pœnis, aut carum metu pertrahi, juxta D. Joannem *cap. 6. vers. 67.* Lucam *cap. 9. vers. 54.* Matthæum *cap. 13. vers. 24.* Apostol. *ad Roman. cap. 8. vers. 15. ad Hebræos cap. 2. vers. 15.* quo sensu verissimum est illud Tertul. *Lex nova non se vindicat ultero gladio.* Et D. Clemens in suis constitutionibus de Christo Domino ait: *Liberam reliquit hominibus arbitrii potestatem, non morte temporali eos puniens, sed in altero seculo ad reddendam rationem vocans.* D. Athanasius in epistola ad Solitarios agebat: *Dominus cogens, sed libertatem suam voluntati permittens, dicebat quidem vulgo omnibus: Si quis vult venire post me; Apostolus verò: Nunquid & vos abire vultis? D. Chrysostomus ad eundem Joannis locum, ibi: Interrogabat, an & ipsi velint discedere? quod omnem est amorem vim, ac necessitatem.* D. Cyprianus *epist. 55. Conversus ad Apostolos suos dixit: Nunquid & vos vultis ire? ser-*

vans

vans scilicet legem, quæ homo libertati suæ relicta, & in arbitrio proprio constitutus, sibimetipsi vel mortem appetit, vel salutem. In Arianam hæresim acriter invehitur Athanasius ubi proximè, quod prima in contradicentes usa esset iudicium potestate, & quos non potuisset verbis inducere, eos vi, plagis, carceribus ad se pertrahere niteretur; atq; ita, inquit, seipsam, quàm non sit pia, nec Dei cultrix, manifestat. Leo Magnus episcopus. 73. non majorè poenam de hæreticis poscit, quàm ut sacerdotio, & urbe excludantur. Socrates adversus Theodosiū Episcopus. lib. 5. c. 3. de Macedonianis nimium frequentibus; Hoc, inquit, non erat de more orthodoxæ Ecclesiæ, quæ homines persequi non solebat. Et ut ait Leo ubi supra: Quid vero profuit sanguis effusus hæreticorum, nisi ut ipsi suos etiam Martyres haberent, sicut falsos? Quemadmodum Optatus Milevitanus notavit, & pluribus post sæculis D. Bernardus sermone 66. in Cantica, sub finem. Ecclesia enim sanguinem abhorret, longè differens, ut putat, veraque est, ab impuro, falsoque Mahometi Alcoranissimo, de quo Richardus Monachus Ordinis Prædicatorum, in consuetat. Alcoranismi, cap. 10. ait: Ille adversus nos credentes Alcorano clamat: Interimite, interimite: atq; Alcoranissimi sacerdotes verba pro illo facturi nudant ensem, eumque manutinent. Nostrium verò Evangelium docet orandum pro inimicis, ac nostri sacerdotes non ensem, sed crucem tollunt, non violentie, sed mansuetudinis signum ostendentes. D. Bernardus serm. 64. Hæretici capiuntur potius quàm effugentur: capiuntur dico, non armis, sed argumentis, quibus resellantur errores eorum. D. Augustus episcopus. 48. Neminem ad unitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos Catholicos habereamus, quos apertos hæreticos noveramus. Athan. apolo. 2. Cædes & vincula aliena sunt à nostra Ecclesiâ. Et Valentiniānus initio sui imperii cavet, ut libera voluntate quisquam cultum religionis teneat. l. 9. C. Theodos. de malefic. & mathem. ibi: Testes sunt leges à me in exordio Imperii mei date, quibus unicuique quod ante imbibisset, colendi libera facultas tributa est. Refert Am. Marcel. lib. 30. Valentiniāno agens, ibi: Hoc moderamine Principatus inclavit, quod inter religionum diversitates medius exiit, nec quemquam inquietavit, nec ut hoc coleretur, imperavit, aut illud. Facit Arnob. lib. 2. Quid est tam iniustum, quàm invitis extorquere in contrarium voluntates, inculcare quod nolint, & quod resugunt animis, prius nocere, quàm proferre, & priore detractio, in alienum habitum, sententiamque traducere. Et Socrates lib. 3. historie, cap. 21. laudat Imperatorem Joviniānum, quod cuique pro arbitrio religionem profiteri permiserit. Facit textus in cap. qui secundum, 23. quest. 4. & Episcopis Galliæ intendentibus hæreticos ab urbe repellere per iudices seculares, hæc ait Sulpitius Severus: Tum verò Idacius, atque Ithacius acris instare, arbitantes posse inter initia malum comprimere: sed parum sanis consiliis seculares iudices adveniunt, ut eorum decretis, atque executionibus hæretici urbibus pellerentur. Igitur hæretici non sunt poenis præcipue temporali- bus cogendi, ut fidem nostram Catholicam profiteantur. Augetur primò hæc dubitandi ratio ex eo, quia in Republica Hebræorum diversa erant scæta, videlicet Sadducæorum, & Phariseorum, ut constat ex cap. 23. Actuum apost. vers. 6. ibi: Sciens quia una pars esset Sadducæorum, & altera Phariseorum. Sed Sadducei aperte hæretici erant, quippe qui mortuorum resurrectionem negabant, & admittebantur ad concilia, ac synedria. Igitur quia unicuique liber est opinionum,

& dogmatum delectus: Augetur secundò hæc difficultas ex Parabola Patrisfamilias, qui servus zizaniam extirpare volentibus, & dicentibus apud Matthæum cap. 13. vers. 28. Vis, inquit, & colligamus ea? ait: Non, ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis, & triticum: finite utraque crescere usque ad messem. Cum ergo passim Interpretes zizaniam hanc hæreticos esse doceant, sequi videtur, non esse cum eis vi agendum, sed tempus messis expectandum, extremum scilicet iudicii diem, Christoque Domino Judici causæ hujus cognitionem integram reservandam esse. Deinde difficilis est ea pars assertionis, ubi docetur, clericum hæreticum degradandum esse, & tradendum Curie secolari; nam clericus nisi incorrigibilis sit, degradari, & iudici secolari tradi nequit, cap. cum non ab homine, de iudiciis. Igitur non statim ac in hæresim lapsus est, degradandus venit.

A dhuc tamen defendenda est præsens assertio, pro cuius expositione scire oportet, hæresim terribilissimum crimen esse, & gravius idololatriâ. Sanctus Irenæus lib. 2. adversus hæreses, cap. 9. Hæretici Ethnicis peiores efficiunt eos, qui assentiunt eis. Illi enim creatura potius, quàm creatori servientes, & his qui non sunt Dii, verumtamen primum Deitatis locum attribuant fabricatori hujus universitatis Deo. Hi autem hunc quidem labris factorem dicentes, ipsi mentientes, omnem malitiam copulantes ei, eum quidem, qui est Deus, blasphemantes: eum autem, qui non est, Deum fingentes, in suam ipsorum condemnationem. Laborarunt in gravitate, & atrocitate hujus peccati detegenda viri præstantes Stapletonius oratione in Auspicatione controvers. Conradus Brunus lib. 2. de hæretic. Petrus Simon tract. de hæresi cap. 15. Lenæus lib. 13. de Christi libert. Castro lib. 1. de justa hæretic. punit. cap. 2. Nicol. Romæus in Calvini effigie, in monitione ad lectorem. Theophylus Raynaudus in oplotheca de calumn. sect. 2. serie cap. 5. Salelles & alii in hoc titulo passim citati, qui omnes consentiunt, hæresim omne in se malum completi, & esse completam quandam malitiam, vel potius malorum quoddam compendium; eradicat enim fidem, quæ est primum supernaturalis boni germen: radice autem avulsâ, unde existit fructus bonus in justitia, & sanctitate veritatis? Alia sanè peccata, quamvis immania, germen radicem gratiæ sanctificantis, & gloriæ intactum relinquunt, quamvis destruant gratiam, & præsens jus ad gloriam. At hæresis totius justitiæ principium evellit, sine quo nulla actio libera supernaturalis, nulla apud Deum quomodolibet meritoria actio profundi potest. Merito itaque sanctus Augustus lib. 3. contra duas epistolas Pelag. cap. 3. censet in scripturis nomine peccati absolute dicti intelligi infidelitatem, quæ in hæreticis eo certior est, quo præcedens Dei beneficium in baptismi susceptione eos magis obstringebat Deo. Et quamvis odium Dei, & peccata directè opposita bono divino, ut in se est, sint tetriora quàm hæresis, ex D. Thoma 2. 2. q. 34. art. 3. tamen eatenus infidelitas (atque adeo hæresis) potest absolute dici peccatum, quia est in suo genere gravior, quàm peccata opposita virtutibus moralibus, etiam iis, quæ extrinseca quædam Dei bona respiciunt, cuiusmodi est religio. Licet insuper hæreseos gravitatem eruere ex foedissimis, & malignissimis ejus causis, de quibus bene & latè Castro lib. 3. de justa hæretic. punit. à c. 2. & lib. 1. adversus hæreses, à c. 11. Stapletonius orat. de causa grassantium hæreseon. Quæ vero hæresis

IO.
De Hæresi
gravitate.

heretis exitiosa sit regnis, in qua pedē infert, luculenter prosequitur Ribadeneira lib. 1. de Princ. cap. 27. & 28. addens cap. 29. quas personas Deus repetat à Principibus, & Rebus publicis heresi occupatis. Sunt sanè tanta hærescos dedecora, ut non defuerint, qui emergumenisimum heresim comitari tradiderint, ut Cresolius lib. 3. mystag. cap. 16. Hanc majus adulterium nominari decernit S. Ambrosius sermon. 2. de Christi accusat. Gravius est enim religionis adulterium quam corporis, & plus est integritatem animæ lædere, quam integritatem hominis violare. Hanc ob causam Agatho Abbas vir inter monachos olim insignis, cum ad varia probra, etiam turpitudinis, faxeus fuisset, audire tamen hereticos nullo modo sustinuit, & rationem reddit lib. 5. vite Patrum, n. 21. his verbis: *Sermonem quem objecistis de heresi, non potui sustinere, & valde abominatus sum, quia heresis separatio est à Deo.* Hereticus enim separatur à Deo vivo, & vero, & conjungitur diabolo, & Angelis ejus. Alienatus enim à Christo jam non habet Deum, quem exoret pro peccatis suis, quia ex omni parte perit. Itaque sanctus hic Pater heresim quo vis peccato tetriorem, & averfabiliorē statuit. Egregiam tam tetralabis detestationem suppeditavit Guillelmus Paris. lib. 1. de mor. cap. 1.

II. Unde contra crimen ita grave, & teterrimum justæ leges, tam civiles, quam ecclesiasticæ arman- tur. Circa pœnas autem statutas legibus contra hereticos, non consentiunt Ant. Gomez lib. 3. variar. cap. 2. n. 1. Damouderius in praxi cap. 61. Decianus lib. 7. tract. crimin. c. 1. Farinac. de hæres. q. 112. Ant. Matthæus de criminib. tit. 2. n. 2. Paramus de orig. s. Inquisit. lib. 3. q. 9. n. 114. Conradus Kling. lib. 3. disc. 2. 2. Gudelinus de jure novissimo cap. 16. n. 46. Canteræ qq. criminal. c. 2. de hæres. n. 59. Petrus Gregor. lib. 33. syntagm. c. 8. quorum sententiis ommissis dicendum est cum Carolo Augusto Mela p. 3. miscel. cap. 10. jure civili nullam certam pœnam statutam fuisse contra quoscumq; hæreticos, sed tantum prius committēdos esse vindictæ: deinde arbitraria ultione plectēdos esse censuisse Imperatores in l. 2. C. de summa Trinit. quare aliquando eodem jure attento, tantum ab Ecclesiarum limine arcantur, quando videlicet ob eorum multitudinem seditiones oriuntur, & urbes deferuntur. Quandoq; illis testimonium ferre prohibetur, ac utraque testamenti factio denegatur, l. cognovimus, l. penult. & ult. C. de hæret. & prohibetur alia similia agere, quæ collegerunt I. Gothofred. in parat. ad tit. C. Theodos. de hæreticis. W. Esmebeckius in parat. ad tit. C. eodem tit. Petrus Gregor. lib. 33. syntag. cap. 8. n. 9. Aliquando etiam visum fuit hereticos cum aliis fidelibus versari, sed hominū carere suffragiis, l. 3. de apostatis. Quandoq; ex hæresis circumstantiis, atque atrocitate deportati in jungebatur, l. 4. §. & 8. C. de hæretic. l. fin. C. de apostat. & consequens erat amissio honorum, l. deportatorum 8. C. de pœnis, l. Divus, ff. de bonis damnat. quæ bona pro arbitrio modo publicabantur, l. 4. C. de hæretic. modò propinquis orthodoxis cedebant, l. 4. in fine, l. cognovimus 9. C. de hæretic. observavit Cujac. lib. 12. obs. c. 30. Sed quia hæreticorum nequitia quandoque ita atrocis erat, ut eorum scelera publicum crimen inducerent, ultimum supplicium in eo sancitū fuit, l. Arriani, C. de hæretic. l. quicumque, C. eod. tit. Unde concludit Mela ubi supra, nullam certam pœnam jure civili in hæreticos fuisse statutam, sed tantum arbitrariam, ita ut gravius punirentur seductores, quam ipsorum sectatores. Nostri Catho-

lici Reges pœnam ignis in quoscumq; hæreticos sanxerunt in l. 2. tit. 26. p. 7. & jam anno 843. Ramirius Rex I. flammis tradidit omnes sortilegos, & necromanticos sui temporis, teste Mariana lib. 7. histor. c. 13. & Catholicum Regem D. Ferdinandum humeris propriis ligna detulisse ad comburendos hæreticos, referunt Lucas Tudensis era 1255. ibi: *Quoscumq; reperiebatur hæreticos ut flammis exureret, ipse vice famulorum ignem & ligna in eis comburendis ministrabat.* Mariana lib. 12. histor. cap. 11. ibi: *Ferdinandus Rex regni potens, hæreticos infensus maxime, quos tormentis exagitandos curabat, solitus ipse quasi vicilimarius ignem arsuris manu, lignaque subijcere improbitatis odio.*

Sacri etiam Canones hæreticos non solum affecerunt pœnis spiritualibus, videlicet anathemate, & sepultura ecclesiastica privatione, de quibus egi proximo commentario, & in c. 1. hoc tit. verum & temporalibus, ut infamia, quæ illi, ac posterius ejus notantur, & quicumq; s. hæretici, & statuti, el. 2. hoc tit. in 6. Synodus Nicæna can. 49. apud Julium episc. 2. c. 13. ibi: *Infames esse censemus omnes, qui suam, aut Christianam prævaricantur legem.* Quod etiam legibus Regis cautum fuit in l. 4. tit. 26. p. 7. l. 3. tit. 3. lib. 8. Recopil. & ad quos gradus protrahatur nota hæc, exponunt Covarr. lib. 2. variar. c. 8. Azor p. 1. instit. lib. 8. c. 13. q. 8. Parlador. in sesquicentur. differenc. 108. à n. 11. Barbosa in d. c. statutum. Etiam puniuntur bonorum privatione, ut sequenti commentario probabimus, & deportatione. Leo episc. 73. ad Leonem Imperator. ibi: *Clerici hæretici non solum ab ordine clericatus, sed etiam ab urbis habitatione pellantur.* Gregorius VII. lib. 7. registri, episc. 27. ibi: *Iubemus ut eū faciās perfidie notā in aperto signari, & deinde ex toto Archiepiscopatu tuo ipsum expulsū, heresim ejus cunctis de regendo ubiq; quantum potes, ut apostatam, & christiana unitatis inimicum non desinas persequi.* Et constat ex Pontific. Rom. in Gelasio, ibi: *Gelasii temporibus inventi sunt Manichæi in urbe Roma, quos in exilio deportari precepit, quorumcumq; codices antefores Basilicæ sanctæ Mariæ incendio concreverunt.* Et postea Hormisda invenit Manichæos, quos etiā discussos cum examine plagari exilio deportavit. Et tandem si clerici sunt, degradantur, & judicio seculari traduntur, ut debitis pœnis plectantur, videlicet ignis supplicio, ut censuit Episcopus Alexand. in action. 1. Concil. Chalcedon. contra Eutychen, ibi: *Eutyches qui præter dogmata Ecclesiæ sibi, non solum pœnā dignus est, sed & igne.* Quæ ignis pœna valde propria est hæreticorum, propter Evangelii auctoritatem, Ioan. c. 1. §. ibi: *Si quis in me non manserit, mittetur foras, & tanquā palmas arefcescet, & colligent eum, & in ignem conjicient.* Et ultimo supplicio hæreticos esse afficiendos, probat Pater Menochius lib. 2. polit. c. 3. variis sacre pagine auctoritatibus, præcipue Deuter. c. 13. vers. 1. ubi ita legitur: *Si surrexerit in medio tui Prophetes, aut qui somnium se vidisse dicat, & prædixerit signum, atque portentum, & evenierit, quod loquutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & serviamus eis, non audies verba prophete illius, aut somniatoris, quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eū an non, in toto corde, & in tota anima vestra. Dominū Deū vestrū sequimini, & ipsum timeate, & mandata illius custodite, & audite vocem ejus: ipsi servietis, & ipsi adheribitis.* Prophetæ autem, aut fictor somniorum interficiuntur, quia loquutus est ut vos averteret à Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terra Aegypti, & redemit vos de domo servitutis, ut errare faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus:

Et auferes malum de medio tui. Accedit nam jure civili rei læsæ Majestatis populo spectante vivi cremabantur. Paulus lib. 5. *sentent. tit. 29.* Valer. Max. lib. 6. cap. 3. Similiter transfuga militiæ defertores, l. aut damnatum 8. s. *hostes. si quis aliquid 38. s. 1. ff. de penis.* Ammian. Marcel. lib. 28. Quam poenam etiam statutam legimus in graviorum criminum reos, veluti in sacrilegos, l. sacrilegus 6. ff. ad leg. Jul. pecul. Salvianus lib. 7. de providentia, ibi: *Latro, aut sacrilegus, cum flammis exurit, suis criminibus concrematur.* In eos qui dant operam Barbaris, ut Romanos deprædentur, l. si quis Barbaris 9. C. de re milit. & qui detrectandæ militiæ causâ digitos sibi præcidunt, l. de yronibus, s. C. Theodos. eod. tit. in servos cum domina rem habentes, l. unic. C. de mulier. que se propriis servis vel virginem, aut viduam rapientes, l. unic. C. de raptu virginum. dominum falsò deferentes, l. 7. C. de delatoribus, seu ejus saluti insidiantes, l. capitulum 28. s. igni, ff. de penis: in falsæ monetæ auctores, l. 2. C. de falsa monet. in aggeri Nilii corruptores, l. unica, C. de aggeribus Nilii: in incensores ædium, acervorumve frumenti, l. qui ædes 9. ff. de incendio: in procuratores, seu actores rerum privatarum Principis, qui Provinciales vexant injuriis, aut deprædationibus, l. universi, C. ubi causa fiscoales: in magos, & aruspices, l. 3. C. de malefic. & mathem. Paulus lib. 5. *sentent. tit. 23.* in tabularios civitatum, qui iniquâ alicujus immunitatis professionem admittunt, l. 1. C. de immunit. nemini conced. in viros muliebria patietes, l. omnes 6. C. Theodos. ad leg. Jul. de adult. & in aliis delictis relatis in l. unic. C. Theodos. de emendat. servor. l. 1. eod. C. ne prater crim. læsæ Majest. l. unic. eod. C. si quis solidos circum. Ita D. Joannes Ramos lib. 5. de parricid. Panciroli lib. 2. var. c. 240. Amaya lib. 3. obs. c. 4. Fornor. lib. 1. rer. quotid. c. 7. P. Faber lib. 2. semestr. c. 7.

Quæ, & alia, si majores, ac severiores reperiri possent, poenæ justè infliguntur, & imponuntur hæreticis, fidei Catholiciæ defertoribus, & violatoribus, tum ob hujus criminis immanitatem, quæ cætera delicta superat, ut supra probavi: tum quia nulla fuit tam barbara gens, quæ defertores propriæ religionis, & ejus violatores debitis non cõpelleret poenis. Seneca lib. 3. de benefic. c. 6. ibi: *Violatarum religionum alibi, atq. alibi diversa poena est; sed ubiq. aliqua.* Plato in temeratores religionis capitis poenam sanxit, lib. 10. de legibus. Apud Græcos quicumq. avitam religionem deserebat, aut numen aliud invehēbat, pellebatur ut infanus, aut plectebatur ut impius. Sic Pythagoras (verba sunt Athenagoræ in legatione pro Christianis) cum trecentis aliis combustus est: Demochritus ab Ephesiis pulsus; Eraclitum Abderitæ tanquam insanum exilio, Socratem Atheniensis morte affecterunt. Alta refert Gentilis de jure belli lib. 1. c. 10. Accedunt ingentia mala, quæ ex hæresibus, & hæreticis tolerandis oriuntur; siquidem ipsi multos impellunt ad mutationem rerum, unde conjurationes, seditiones, & conciliabula sequuntur, ut politicè differentes probant latè Pater Menochius lib. 2. polit. cap. 3. Cocher. lib. 1. polit. cap. 5. Salcedo ad D. Thomam de regimine Princ. lib. 3. c. 16. dissert. 30. Recitè ergo in præsentis textu jubet Lucius III. ut hæretici pertinaces judici seculari tradantur debitis poenis plectendi, id est morte naturali, ad quam ipsi hodie damnantur ab ipsis inquisitoribus, licet exequutio fiat per judicem secularem, non verò per ministros Ecclesiæ, quia id videtur decentius, & pietati Ecclesiæ conformius. Et esse potestatem in Ecclesia imponendi hanc poenam,

probarunt Bellarminus tom. 1. *controv. lib. 3. de clericis, c. 21. & 22.* Valentia id. *controv. disp. 1. quest. 11. punct. 3.* Simancas de Cathol. tit. 46. à n. 44. Covarr. lib. 2. *variar. c. 10. n. 10.* Suarez de fide disp. 20. sect. 3. n. 18. & disp. 23. sect. 3. Nec Inquisitores ullâ exinde irregularitatis notâ incurere probavi in *sententiâ, ne clerici vel monachi, & omnino teneri judicè secularè exequi sententiâ hanc mortis, atq. eo quod cognoscere possit de ejus justitia, probavi in c. 1. de offic. ordin.* Qui autem dicantur hæretici impœnitentes veri, vel præsumpti, exponunt Simancas, Penna & Farinac. relati à Castropalao tom. 1. *oper. moral. tractatu 4. disp. 5. punct. 2.*

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta; nã licet poena errantis tantum sit doceri, tamè id proccedit, quando qui errat, paratus est, corrigi, & deponere errorem proprium: quo casu etiam hæreticum admitti ad reconciliationem, abjuratâ hæresis, supra probavi: at in præsentis agimus de hæretico pertinaci, & impœnitenti, qui cum paratus non sit doceri, & abjurare errores suos, omnino relaxandus est: Judici seculari. Nec obstant variae auctoritates, quibus facillè probatur, religionem suadendam esse, non imperandam, quibus Novatores, quotidie insurgunt, ut probet coactionem in religione adhibendâ non esse, quibus valde favent ejusdem farinae Alberic. Gentilis lib. 1. de jure belli, c. 9. Grocius eod. tract. lib. 2. c. 20. n. 49. nec cõtradicit Michaël Rousseus lib. 6. *hystor. P. juris, c. 5. n. 27.* Nec adversatur Dartis ad 23. q. 1. c. 8. de bello. Quibus respondendû, theorema illud accipiendum esse de his, qui nullâ unquam religione imbuti fuerunt, in his autem, qui per sacrum baptismâ fidè susceperunt, aliud observatur. Hi enim ad fidè, quâ semel professi fuerunt, revocandi sunt; & si poenitentia ducti resipuerint, mitti cum illis agitur, si autem pertinaces sint, ultimo supplicio damnantur. Nec enim illi, qui hæreticos pertinaces ad Ecclesiæ unitatem impellunt, ad fidem cogunt, sed duritiâ eorum, & perfidiâ castigant, ita asserente D. Augustino lib. 2. *contra litteras Pithani, c. 82. ibi: Ad fidè quidè nullus est cogendus invitus, sed per severitatem, immò & per misericordiâ Dei tribulationû flagellis solet perfidia castigari.* Nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi non legis integritate puniuntur. Quin epist. 50. tom. 2. vulgarem illâ Novatorû objectionem ita solvit: *Ubi est, quod isti clamare consueverunt: Liberû est credere, vel non credere. Cui vim Christus intulit? Quem coegit? Ecce habent Paulû apostolû, agnoscat in eo prius cogentem Christum, & postea docentem? prius ferientem, & postea consolantem. Mirû est autem, quomodo ille, qui poenâ corporis ad Evangelium coactus intravit, plus illis omnibus, qui solo verbo vocati sunt, in Evangelio laboravit.* Facit Tertullianus adversus gnosticos c. 11. dum ait: *Ad officium hæreticos compelli, non allici dignû est: duritia vincenda est, non suadenda hæresis.* Et licet Dominus noster cui libet homini reliquisset liberum arbitrium, non tamen voluit ut delicta inde in hac vita impunita manerent, præcipuè hæresis, & infidelitatis, ut supra probavi; reliquit enim liberû arbitriû quoad bonè, vel male operandum, non tamen inulta, nec in hoc sæculo reliquit majora crimina, quibus puniendis leges, tam ecclesiasticæ, quàm seculares latae sunt: & licet Ecclesia aliquando non ita severè in hæreticos animadverteret, id fecit, quia adhuc plena libertate, & auctoritate non fruebatur sub illis prioribus Imperatoribus; non verò quia immanitas sceleris omnibus sæculis æqualis non esset: & ita si numerus hæreticorum id exposuisset, potest bellum indici, ut funditus

14.
Dissol.
vitur
ratio du.
bitandi.

13.
Tractatus
de hereticis
vitiis.

tus exstirpentur: quod expressè definierunt Ecclesia PP. in c. *est Ecclesia*, c. *rescanda*, 2. 4. q. 3. c. *ferrum*, c. *cum secundum*, de heretic. in 6. probat cum D. Thoma 2. 2. q. 10. art. 12. *Castro de justa heretic. punit* c. 12. & 14. *Victoria in relect. de Indu.* p. 1. n. 8. pluribus relatis Solorzani tom. 1. lib. 2. de jure Indiar. c. 19. n. 52. Nec obstat quod de Sadduceis expendebamus, nam eorum impietas non multò ante Christi adventum exorta fuit, & ita non est à Synagoga proscripta, eo quod senescente eorum, qui Conciliis præsidebant, auctoritate, ii remissius agerent, qui Cathedram Moysis obtinebant, præcipuè sub Idumæo Rege Herode, qui Politicorum more ad regni commoda religionem referebat, nec quid variorum dogmatum asertores inter se degladiarentur, morabatur. Itaque cum Sadduceorum error multos corripuisset, essentque hi opibus potentes, mirum non est, si synagogas à se excutere non potuerit. Nec obstat Parabolam Divi Matthæi; nam si argumentum ex ea deductum probaret, suaderet utiq; non hæreticos modò impunè dimittendos esse, sed etiam fures, & homicidas, & hujusmodi fontes, qui zizaniorum nomine censentur: quamvis enim hæretici pessimum genus zizaniorum sint, non tamen propterea fures, aut homicidæ zizania non sunt. Cum ergo Pater familias zizania exstirpari vetuit, satis indicavit, quo pacto

hoc esset accipiendum: *Ne fortè* (inquit) *eradicetis simul & triticum*. Facturus colligendi potestatem si absque tritici detrimento, à quo fortè non ita facillè fecernerentur, evelli possent, nec periculum immineret, ne pro nocentibus plectantur innocii, quidni exstirpentur? Si verò periculum sit ne hæretici, quia potentiores, turbas excitent, aliquamve majorem perniciem Ecclesia, aut Reipublicæ moliantur, tunc sanè judicium Dei patienter expectandum est. Non debent autem facile Principes alicujus incommodi metu, qui frequenter inanis esse potest, condescendere, ut libertatem (quam conscientia vocant) concedant. Nec obstat tandem, quod dicebamus, videlicet clericum tantum incorrigibilem præmissâ degradatione Curiaæ sæculari tradi, c. *novimus*, de V. S. Nam in præsentî casu, cum clericus impenitens est, & pertinax, nec vult Ecclesia reconciliari, incorrigibilis est, non quidem per delicti iterationem, sed per perseverantiam, & impenitentiam in eodem, ut in præsentî docuerunt Abbas num. 37. Henricus num. 8. Antonius, & cæteri antiquiores. Quare cum incorrigibilis propriè sit, merito præmissâ degradatione, ut in præsentî cavetur, & infra in cap. *excommunicamus*, el. 1. s. *damnati*, cap. *penultim. hoc titul. lib. 6.* judici sæculari relaxatur.

CAPUT X.

Innoc. III. Clero, Consulibus, & populo à Viterbiensi.

Vergentis in senium sæculi corruptelam non solum sapiunt elementa corrupta, sed & dignissima creatura ad imaginem, & similitudinem condita Conditoris, prælata privilegio dignitatis volucris cœli, & bestiis universæ terræ, testatur: nec tantum eo quasi deficiente jam deficit, sed & inficit, & inficitur scabrâ rubigine vetustatis. Peccat enim ad extremum homo miserimus: & qui non potuit in sui, & mundi creatione in paradiso persistere, circa sui, & orbis dissolutionem degenerat, & pretii suæ redemptionis circa fines sæculorum oblitus, dum variis, ac variis questionum se nexibus ingerit, seipsum laqueis suæ fraudis innectit, & incidit in foveam, quam paravit. Ecce etenim inimico hominæ messi dominicæ superfeminante semen iniquum, segetes in zizania pullulant, vel potiùs polluantur: triticum arefcit, & evanescit in paleas: in flore tinea, & vulpes in fructu demoliri vineam domini moliantur. Nova siquidem sub novo Testamento Achan progenies ex spoliis Iericho lingulam auream, palliolumque furatur: & Abiron, Dathan, & Chore soboles detestanda novis thuribus fermentatum thimiama novis volunt altaribus adolere: dum nox nocti scientiam indicat: dum cœcus præbet cœco ducatum: dum hæreses pullulant, & quem divinæ reddit hæreditatis expertem, suæ constituit hæreticus hæresis, & damnationis hæredem. Hi sunt caupones, qui aquam vino commiscunt, & virus draconis in aureo calice Babylonis propinant: habentes secundum Apostolum speciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes. Licet autem contra vulpes hujusmodi parvulas, species quidem habentes diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipsum, diversa prædecessorum nostrorum temporibus emanaverint instituta, nondum tamen usque adeo pestis potuit mortificari mortifera, quin sicut cancer amplius serperet in occulto, & jam in aperto suæ virus iniquitatis effundat, dum palliatâ specie religionis, & multos decipit simplices, & quosdam seducit astutos, factus magister erroris, qui non fuerat discipulus veritatis. Ne autem nos, qui licet circa horam undecimam inter operarios, immò veriùs super operarios vineæ Domini sabaoth sumus à Patrefamilias Evangelico deputati, & quibus ex officio pastorali sunt oves Christi commissæ, nec capere vulpes demolientes vineam Domini, nec arcere iupos ab ovis videamur, & ob hoc meritò vocari possimus canes muti non valentes latrare, ac perdamur cum malis agricolis, & mercenario comparemur, tamè contra defensores, receptatores, fautores, & credentes hæreticorum aliquid severius duximus statuendum; ut qui per se ad viam rectitudinis revocari non possunt, in suis saltè defenso-